

ŠTERBERSKÝ PALÁC

Sbírka starého umění

Stálá expozice: Evropské umění od antiky do závěru baroka

Hradčanské nám. 15

Praha 1

Otevírací doba: 10–18 hodin, denně mimo pondělí

Doprava: tram č. 22 – stanice Pražský hrad nebo metro A – stanice Malostranská a tram č. 22

Informace a rezervace programů na tel.: 220 514 598, 233 090 542, 233 090 543,

e-mail: sp.educ@ngprague.cz

Expozice Evropské umění od antiky do závěru baroka je umístěna v barokním paláci postaveném pro Václava Vojtěcha hraběte ze Šternberka v letech 1697-1707 podle projektu G. B. Alliprandiho. V některých prostorech byly objeveny a restaurovány barokní nástropní malby. Kolekce německého a rakouského umění 15.–18. století, zastoupená díly slavných mistrů (A. Dürer, L. Cranach st., H. Holbein st., G. Flegel, J. M. Rottmayer) je umístěna v přízemí. V prvním patře budovy je vystaven malý soubor děl antického umění včetně dvou fajjúmských portrétů z 2. a 4. století n. l., díla italského umění 14. a 16. století (florentské, sienské, benátské, severoitalské malířství) a nizozemského umění 15.–16. století. Sbírka ikon nabízí příklady z tvorby většiny významných center Středomoří a východní Evropy. Druhé patro je věnováno ukázkám děl španělského, francouzského a italského malířství 16.–18. století (J. Tintoretto, G. Guardi, G. Tiepolo, El Greco, Goya). Nejpočetnější je zde sbírka vlámského a holandského malířství 17. století (P. P. Rubens, A. van Dyck, J. Jordaens, F. Snyders, F. Hals, Rembrandt) – krajinomalby, portréty, zátiší a moralizující společenské žánry.

ZÁKLADNÍ PROGRAM PRO ZŠ A SŠ

Gotika, renesance, baroko v evropském umění – určeno pro mládež od 12 do 19 let jako program vedoucí k utřídění a prověření již dosažených vědomostí. Klademe důraz na aktivní přístup žáků, základní orientaci v pojmech a jejich aplikaci na konkrétních uměleckých dílech. Cílem by mělo být bezpečné rozpoznání formálních i obsahových odlišností výše uvedených slohů.

Program lze rozložit na tři samostatné části věnované jednotlivým slohovým obdobím.

ROZŠIŘUJÍCÍ A SPECIÁLNÍ TÉMATA

Všechny níže uvedené programy se konají formou dialogu mezi přednášejícím a posluchačem, jsou přizpůsobeny věku a vedou děti a studenty k aktivnímu zapojení do programu, jsou doplňovány knižními ukázkami, zadáním úkolů, pracovních listů, pro děti z MŠ jsou připraveny k sestavování skládačky, omalovánky apod.

Lektorské oddělení nabízí učitelům ZŠ a SŠ programy, které by se mohly stát organickou součástí výuky a zprostředkovaly by mladé generaci vnímání daného tématu v jiné prostorové dimenzi. Po dohodě s pedagogem lze uvedené programy různým způsobem kombinovat nebo přizpůsobit pro speciální záměry.

PROGRAMY PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

Tváře – kdo to asi byl, jak žil a co dělal?

Tváře – podobizny a vlastní podobizny umělců vypovídají mnoho o životě portrétovaného. Společně se pokusíme sestavit příběhy ze života zobrazených lidí.

učivo:

– rodina, přátelství, poznávání lidských vlastností, záměrné pozorování, čím se lidé mezi sebou liší a v čem jsou si podobní

výstupy: dítě:

- se učí vyjádřit svou představivost a fantazii ve slovní výpovědi
- pojmenuje to, co na vybraném díle vidělo, učí se nová slova
- pozná některá písmena a číslice, pokusí se o mimické vyjadřování nálad

autoři děl: L. Cranach ml., A. Bronzino, P. P. Rubens, Rembrandt

ikony: pracovní list, 60 min.

Všechny krásy světa

Radujme se společně z krásných věcí, které nás obklopují – květiny, zvířata, ale i to, co nám chutná a provokuje všechny naše smysly. Zastavíme se před obrazy s krajinou se zvířaty, květinovým zátiším i prostřeným stolem s lahůdkami.

učivo:

záměrné pozorování objektů a předmětů, určování a pojmenování jejich vlastností, znaků a funkcí

výstupy: dítě:

- se naučí nová slova, pojmenuje zobrazené předměty, květiny, zvířata, bude vnímat, že je zajímavé dovídat se nové věci, vědomě využívat všech smyslů
- záměrně pozorovat běžné objekty, určí a pojmenuje jejich vlastnosti – velikost, tvar, materiál

autoři děl: H. met de Bles, R. Savery, J. Brueghel st., F. Snyders, N. Gillis a G. Flegel

ikony: pracovní list, 60 min.

Půjdem spolu do Betléma

Povídáme si o Vánocích, proč slavíme Štědrý den, kdo se v ten den narodil, kdo to byli tři králové, program doplníme čtením z dětské knihy o Bibli, na závěr si společně zazpíváme koledu Půjdem spolu do Betléma.

učivo:

svátky, tradice a zvyky v našem kulturním prostředí, biblický příběh o Narození Krista jako velké téma pro malíře

výstupy: dítě:

- bude sledovat a vyprávět příběh, chápat prostorové pojmy
- bude hledat odlišnosti v zobrazení stejného námětu na dvou obrazech od různých autorů

autoři děl: A. Vivarini da Murano, J. van Cleve a neznámý nizozemský malíř

ikony: kniha, pracovní list, 60 min.

Proč slavíme Velikonoce?

Posadíme se před velkým pašijovým oltářem německého malíře Hanse Raphona a odpovíme na otázky, co znamená slovo Velikonoce, jak se jmenují dny velikonočního týdne, odkud se vzal velikonoční beránek a zajíc. Program doplňuje hra s obrázky detailů z vystaveného díla.

učivo:

biblický příběh Ukřižování Krista, velikonoční zvyky, symboly a tradice

výstupy: děti:

- budou vedeny k porozumění slyšenému
- budou sledovat děj a pojmenovávat zobrazené předměty a postavy
- dozvedí se, že barvy mohou mít i symbolický význam

autoři děl: Hans Raphon: Pašijový oltář

ikony: pracovní list, 60 min.

PROGRAMY PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY – I. STUPEŇ

O podobizně – jací asi byli

Co nám o sobě portrétování vyprávějí, zobrazení člověka v jeho jedinečnosti, typy portrétů – dvojportrét, autoportrét, skrytá podobizna, skupinový portrét. Děti si zahrají na detektiva, jsou vedeny k pečlivému pozorování, k popisu postavy, odhadují podle oblečení a dalších detailů, kdo je na obraze namalován.

učivo:

rodina, podobnost a odlišnost lidí, soužití lidí, vnitřní svět člověka

výstupy: žák:

– rozvíjí svou představivost a vyjadřovací schopnosti

– rozšíří si poznatky o činnostech člověka, lidské společnosti a způsobu a podmínkách života lidí minulosti

autoři děl: A. Dürer, L. Cranach ml., P. P. Rubens, F. Goya, ad.

ikony: Vv, Čj, Čjs, 90 min.

Svět očima starých mistrů

Tajemnost a krása přírody – stálá inspirace umělce. Pojďte objevovat s malířem svět a věci, které byly součástí života lidí minulých století a které staří mistři zaznamenali na svých obrazech. Hledáme zvířata, květiny, předměty v zátiších a krajinách a povídáme si o nich.

učivo:

poznatky o světě lidí, kultury a přírody

výstupy: žák:

– rozvíjí své pozorovací schopnosti, prostorovou představivost

– prohloubí své přírodovědné znalosti

– obohatí svůj emocionální život

autoři děl: H. met de Bles, P. Brueghel ml., J. Brueghel st., R. Savery, G. Flegel

ikony: pracovní list, Vv, Čjs, 90 min.

Jak je poznáme

Sv. Lukáš, sv. Kryštof, sv. Kristina, sv. Šebestián, sv. Jeroným a další, postavy světců a světic a jejich životní příběhy, jak je poznáme, nové pojmy: atribut, světec, patron, apod. Legendy – příběhy ze života světců jsou svým osudem často blízké osudům románových postav. Jejich hrdinové jsou odvážní, ušlechtilí.

učivo:

legenda jako literární druh, legendy – příběhy jejich hrdinů jako velké téma pro umělce od středověku

výstupy: žák:

– si rozvíjí fantazii a představivost

– vymyslí vlastní příběh svého patrona

autoři děl: Andrea della Robbia, J. Gossaert zv. Mabuse, J. Ribera, Luca Giordano. P. P.

Rubens

ikony: kniha, pracovní list, Vv, Čj, 90 min.

Velikonoce, to není jen pomlázka – o původu a symbolech Velikonoc

Vedle Vánoc jsou Velikonoce stěžejním svátkem roku. Odpovíme na otázku, proč slavíme Velikonoce, budeme si s dětmi povídat o Kristově utrpení a vykoupení před oltářem, který představuje nejpočetnější soubor maleb (13 desek z původních 41) od jednoho autora, jež se

nachází na území našeho státu. Odpovíme na otázky, kam sahá původ Velikonoc, proč jsou Velikonoce pohyblivým svátkem, jaký je průběh velikonočního týdne atd.

učivo:

symboly, zvyky a svátky jako nedílná součást našeho života

výstupy: žák:

– kultivuje svůj mluvený projev

– je veden k soustředěnému pozorování

– rozpozná a pojmenuje prvky výtvarného vyjádření – linie, tvary, objemy, barvy

autoři děl: Hans Rapon: Pašijový oltář, 1499 a Strom života – dílo anonymního německého mistra-řezbáře kolem roku 1650

ikony: pracovní list, Vv, Čj, Čjs, 90 min.

Proč slavíme Vánoce

Vánoce patří k největším svátkům v roce u Evropanů i národů jiných světadílů. Program připomene symboly vážící se k tomuto období, oslavu Zrození spojeného s návratem světla, oslavou zimního slunovratu. Zastavení před obrazy s náměty Narození Krista a Klanění tří králů.

učivo:

symboly, zvyky a svátky jako nedílná součást našeho života

výstupy: žák:

– si uvědomí, že tyto příběhy byly od středověku často zobrazovány a těšily se pozornosti umělců všech disciplín výtvarného umění

– rozvíjí svoji fantazii, vnímavost a samotné téma Vánoc jako symbolu pokoje, lidské lásky a porozumění má i morální aspekt

autoři děl: A. Vivarini da Murano, G. tot Sint Jans, J. van Cleve, P. Brueghel ml., P. Lastman

ikony: pracovní list, Vv, Čj, Čjs, 90 min.

PROGRAMY PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY – II. STUPEŇ

Umění zblízka

Program je určen žákům, kteří přicházejí do galerie poprvé. Budeme si povídat o různých kategoriích malby (portrét, krajina, zátiší, žánrový obraz), o malířských technikách, symbolice barev a vysvětlíme si některé základní pojmy, jako je kompozice, perspektiva, prostor. Pořad je veden formou otázek a odpovědí.

učivo:

poznání zákonitostí tvorby, prvky vizuálně obrazného vyjádření, uspořádání objektů do celků v ploše, objemu, prostoru a časovém průběhu

výstupy: žák:

– získá orientaci v základní terminologii a tyto nově nabyté vědomosti bude schopen demonstrovat na konkrétních příkladech

– bude veden k samostatnému uvažování o uměleckém díle a pokusí se o jeho popis

autoři děl: výběr obrazů – příkladů gotického, renesančního a barokního evropského umění

ikony: pracovní list, Vv, 90 min.

Příběhy antických hrdinů

Řecká i římská historie je součástí školních osnov, ale jen málokterí žáci se orientují v antické mytologii. Na renesančních a barokních obrazech a nástropech malbách ve Šternberském paláci budou mít příležitost ověřit a rozšířit si své znalosti. Program doplňují literární ukázky.

učivo:

antické Řecko a Řím, střední Evropa a její styky s antickým Středomořím

výstupy: žák:

– uvědomí si, jak aktuální byla v době renesance a baroka témata antické mytologie, upevní si své vědomosti nabyté ve škole a naučí se poznávat některé řecké bohy a bohyně

– uvědomí si přínos antické kultury

autoři děl: výběr z děl německých, italských, holandských a vlámských mistrů 16.–18. století
ikony: pracovní list, Vv, Čj, D, 90 min.

Poznáváme díla světového umění

Program žákům přiblíží život a dílo některých významných malířů Evropy. Budeme si povídat o tom, co staří mistři malovali, pro koho pracovali, zjistíme, že ne vždy byl malíř oceněn již ve své době, řekneme si, jak se lišilo postavení umělce doby gotické, renesanční a barokní. Program je doplněn knižními ukázkami.

učivo:

kultura středověké společnosti – gotické umění a vzdělanost, renesance, humanismus, reformace a její šíření Evropou, barokní kultura, proměny obsahu vizuálně obrazných vyjádření děl výtvarného umění, historické, sociální a kulturní souvislosti

výstupy: žák:

– se seznámí s významnými osobnostmi evropské malby

– uvědomí si mj., jaké hodnoty se nalézají v Národní galerii

– se naučí zařadit dílo do doby jeho vzniku

autoři děl: A. Dürer, L. Cranach st., P. P. Rubens, Rembrandt, F. Hals, A. van Dyck, El Greco, F. Goya

ikony: pracovní list, Vv, Čj, D, 90 min.

pozn.: doporučeno pro žáky 8.–9. ročníku ZŠ

Na návštěvě v barokním paláci

Program přiblíží život aristokracie 16.–18. století v palácovém interiéru. Budeme věnovat pozornost architektuře a výzdobě Šternberského paláce, ale i příkladům hmotné kultury – luxusním předmětům uměleckého řemesla.

učivo:

lidé a čas, současnost a minulost v našem životě, péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost

výstupy: žák:

– se seznámí se způsobem života, ale i povinnostmi a úkoly šlechty

– seznámí se s některými výrobními postupy uměleckého řemesla

– vnímá estetické hodnoty životního prostředí

autoři děl: M. V. Halbax, J. R. Bys – nástrovní malby, anonymní mistři předmětů užitého umění – majolika, porcelán, sklo, kabinety, drobné bronzy pro studiola atd.

ikony: pracovní list, Vv, Čj, D, 90 min.

pozn.: doporučeno pro žáky 8.–9. ročníku ZŠ

PROGRAMY PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

Jak se dívat na obraz

Úvodní přednáška je určená pro první návštěvu v galerii a studenty seznámí se základním pojmoslovím, formou a kompozicí, barvou, světlem, pohybem, prostorem, proporcemi – vývojem těchto znaků výtvarného díla od gotiky po baroko. Zároveň budeme sledovat proměnu námětů a funkce výtvarného umění a základní výtvarné techniky. Program se koná přímo v expozici a je doplněn ukázkami modelů některých významných artefaktů ze

světových muzeí. Studenti zařazují předložené ukázky do slohových období a v závěru je jim předložen krátký kvíz.

učivo:

světonázorové, náboženské, filozofické zázemí historických slohů evropského kulturního okruhu, vývoj uměleckých vyjadřovacích prostředků

výstupy: student:

- získá základní představu o výše uvedených pojmech
- osvojí si formální postupy vedoucí k rozpoznání gotického, renesančního a barokního díla.

autoři děl: L. Monaco, A. Vivarini, F. Melzi, H. met de Bles, J. Ribera, El Greco, J. Brueghel st., P. P. Rubens aj.

ikony: pracovní list, Vv, Čj, D, 90 min.

Starý a Nový zákon

V širším kontextu je program zaměřen na vzdělanost a umění středověké společnosti. Pořad se zabývá základními tematickými schématy středověkého umění – život a smrt Ježíše Krista a Panny Marie, světci, světice a jejich atributy. Každý motiv je demonstrován na konkrétním díle. Program vysvětluje v základních obrysech strukturu Bible a charakterizuje její obsahové souvislosti s vizuálně obrazným vyjádřením středověku. Program doplňují citace z Bible.

učivo:

civilizační přínos vybraných starověkých společenství, antiky a křesťanství jako základních fenoménů, z nichž vyrůstá evropská civilizace, objasní vazbu mezi židovstvím a křesťanstvím

výstupy: student:

- je veden k větší vnímavosti a pochopení uměleckých památek
- získává základní orientaci v křesťanské ikonografii a struktuře liturgického roku

autoři děl: výběr z kolekce italských, německých a nizozemských mistrů 15.–16. století

ikony: kniha, pracovní list, Vv, Čj, D, 90 min.

pozn.: pořad lze zaměřit dle dohody na tradiční křesťanské svátky – Vánoce a Velikonoce

Významy a symboly v obrazech starého evropského umění

Ikonografie křesťanského umění, které nás obklopuje na každém kroku, nebývá mnoha studentům srozumitelná. Program pomáhá „číst“ zakódované významy uměleckých děl. Studenti se seznámí s vývojem a ikonografií nejvýznamnějších témat – od raně křesťanské znakovosti až po jejich plné rozvinutí v baroku. Program motivuje studenty k aktivnímu vyhledávání kontaktu s výtvarným dílem nejen v galerii, ale i v jejich okolí, upoutává pozornost na artefakty, které jinak v běžném životě lhostejně míjíme – architekturu, sochy ad. Touto cestou je kultivován vztah k umění i k životnímu prostoru. Program doprovázejí knižní ukázky, hledání ve slovníku světců a kvíz.

učivo:

vzdělanost a umění středověké společnosti

výstupy: student:

- získá základní přehled v běžných námětech křesťanského umění
- podle atributů se naučí poznávat některé významné světce, které může sám v expozici hledat

autoři děl: výběr německých, italských a holandských mistrů

ikony: pracovní list, Vv, D, Zsv, 90 min.

pozn.: po předchozí domluvě lze program rozšířit o úkol – Najdi svého patrona!

Zátiší, krajinomalba, žánrový obraz

Program se zabývá významem a v čase proměnnou rolí uměleckého díla. Dokládá vznik a vývoj výtvarných oborů – zátiší, krajinomalba, žánrový obraz. Studenti zjistí, že i na první

pohled tematicky jasná a smyslově krásná díla mohou nést výrazný morální apel a že je nutné zkoumat historická, myšlenková východiska vzniku artefaktu. Budou jim objasněny pojmy, jako je vanitas, barevná perspektiva, trompe l'œil ad. Program je veden v expozici formou dialogu a aktivní účasti studentů.

učivo:

vývoj uměleckých vyjadřovacích prostředků, vliv společenských kontextů a jejich proměn na interpretaci obsahu vizuálně obrazného vyjádření a jeho účinku v procesu komunikace

výstupy: student:

– je veden k pochopení širších společenských a myšlenkových okolností vzniku uměleckého díla

– seznámí se s genezí a podobami výtvarných kategorií

– rozpozná jednotlivé formy

autoři děl: G. Flegel, J. Brueghel st., S. Ruysdael, A. Ostade, J. Jansz den Uyl aj.

ikony: Vv, D, 90 min.

pozn.: program je možné zaměřit na speciální témata – holandské zátiší 17. století, barokní krajinomalba, žánrový obraz atd., vhodné pro školy s výtvarným zaměřením

Renesanční a barokní portrét

Program sleduje historický vývoj portrétního umění, seznámí studenty s různými typy portrétů – podobizny donátorů, profilový portrét, podobizna „en face“, autoportrét, alegorický portrét, skupinový portrét ad. Studentům jsou demonstrovány nejlepší ukázky evropské portrétní malby. Co vše nám portrétování sdělují, pro jaké účely byla podobizna určena – to jsou otázky, které pořad klade.

učivo:

renesance a humanismus, reformace, barokní kultura, politika, náboženství

výstupy: student:

– rozpozná typy portrétního umění

– uvědomí si proměny vidění a funkce portrétního umění

autoři děl: Rembrandt, A. Bronzino, A. Dürer, P. Mignard, P. P. Rubens, A. van Dyck, G. ter Borch, B. van der Helst, F. Goya

ikony: Vv, D, 90 min.

Velcí mistři evropské malby

Program je zaměřen na velké osobnosti světového výtvarného umění – A. Dürera, L. Cranacha st., El Greca, Rembrandta, P. P. Rubense, F. Halse a F. Goyu. Studenti budou s lektorem diskutovat o postavení umělce v době renesance a baroka, zamyslí se nad tím, pro koho a co malíř tvořil, jak byl oceňován současníky a jak nyní, jak se měnila kritéria hodnocení uměleckého díla. Procházka expozicí je kombinovaná s knižními ukázkami.

učivo:

společenská podstata člověka, sociální struktura společnosti, renesance a humanismus, barokní kultura, politika

výstupy: student:

– hlouběji pochopí význam výjimečného, nezávislého tvůrčího ducha

– rozlišuje objektivní a subjektivní kritéria hodnocení uměleckého díla

autoři děl: A. Dürer, P. P. Rubens, Rembrandt, F. Hals, F. Goya

ikony: Vv, D, 90 min.

pozn.: pořad lze po domluvě zaměřit na jednu osobnost, v tom případě je přednáška doplněna promítáním

pozn.: výše uvedené předměty ani vymezení času nejsou závazné
Pro doplnění reálií v rámci výuky cizích jazyků nabízíme přednášky na téma italské,
francouzské a německé umění.

Pořady připravily: Jitka Handlová a Eva Zíková